

I skuggan av den amerikanska drömmen

En resa genom
Louisiana, Mississippi
och Alabama

Text och bild
Elisabeth Lidén

Julie Watson och Cheryl Decker träffades i fängelset och kämpar för att få jobb.

Fattigdomens ansikten

USA har gjort sig känt som nationen där frihet är en rättighet och drömmar går i uppfyllelse genom hårt arbete. Men för många blir den amerikanska drömmen aldrig sann.

- Inga arbetsgivare vill veta av en om man suttit i fängelse, säger Cheryl Decker som suttit fängslad för narkotika-innehav.

Begreppet "The American Dream" som på svenska översätts till den amerikanska drömmen, är fortfarande ett viktigt slagord i USA:s marknadsföring av sig självt.

Uttrycket är inspirerande och slagkraftigt. Men det innefattar inte alla.

Cirka 43 miljoner amerikaner, 14 procent av befolkningen lever i fattigdom. Hur god medborgare man än är och hårt man än arbe-

tar är det en extremt svår situation att ta sig ur.

USA är ett land med enorma klasskillnader som nästan alltid ärvs från en generation till nästa.

Cheryl Decker och Julie Watson träffades när de satt i fängelse för narkotikabrott. Cheryl greps för innehav av metamfetamin och Julie blev ertappad när hon "hittade droger på gatan" och la i sin väska.

Nu vill de komma tillbaka till li-

Av afro-amerikanska män i åldern 20-34 sitter så många som en av nio i fängelse

vet utanför fängelseväggarna och börja försörja sig själva.

Men även låglönejobben kan vara svåra att få. Har man suttit i fängelse är det många arbetsgivare som backar.

- Jag har försökt få jobb som kock, men ingen vill anställa mig. Jag är drogfri, det kan min övervakare intyga, och jag skulle kunna arbeta själv, i bakgrunden med att laga mat. Inte ens ha kontakt med andra människor, ändå får jag ingenting! utbrister Cheryl.

Julie vet inte vart hon ska sova i natt. Sannolikt blir det på gatan i New Orleans, USA:s mordtätaste stad.

- Jag levde bättre i fängelset än jag gör här. Jag har ingen mat, inget vatten. Jag går bara omkring planlöst.

På The Rebuild Centre at St Josephs Church samlas människor

”Det var extremt tufft i fängelset. Folk blev mördade med hemmagjorda knivar och män våldtog varandra”

Robert Crafti greps som 27 åring för inbrott. I fängelset förlorade han 25 år av sitt liv

för att få mat, tvätta sina kläder, duscha och socialisera.

De serveras lunch som för dagen består av pasta och bröd med en sötsak till efterrätt.

- Folk här är alltid villiga att hjälpa varandra. Om vi har ont om snacks en dag delar de med varandra. De lever för dagen och många har en stark tro, både religiös och tro på framtiden, säger syster Vera, ansvarig vid The Rebuild Centre.

USA har den högsta siffran dokumenterat fängslade personer i världen.

2,3 miljoner personer, alltså mer än en procent av den vuxna befolkningen satt år 2008 inspärrad.

Siffran är högre än någonsin och beror bland annat på skärpta drogpolicys. Av afro-amerikanska män i åldern 20-34 är det så många som en av nio som sitter fängslade. Det är ungefär sex gånger oftare än vita män, och tre gånger så ofta som spansktal-

lande män i samma ålder.

Det finns rykten i södern om att svarta brottslingar straffas hårdare än vita för samma brott.

Det har åtminstone fastställts att amerikanska presidenter helst benådar vita fångar. Enligt en undersökning från den oberoende organisationen Propublica var det år 2011 fyra gånger svårare för en person med minoritetsbakgrund att bli benådad än en vit, och allra svårast har det varit för svarta fångar. Både president George W Bush och Barack Obama har vid benådningarna nästan uteslutande följt advokaternas rekommendationer. Mellan 2001 och 2011 har totalt 211 fångar benådats. Alla utom 15 var vita.

När en benådning avgörs är det ofta diffusa faktorer som ”attityd” eller stabilitet i äktenskapet räknas in i bedömningen.

Robert Crafti greps som 27-åring för väpnat inbrott i en skola. Straffet blev 25 år bakom galler och han släpptes fri år 2009,

då han var 52 år.

- Det var extremt tufft i fängelset. Vi arbetade hårt och det var farligt. Jag var konstant rädd eftersom jag såg våld hela tiden. Folk blev mördade med

”Jag skulle aldrig kunna flytta härifrån. Om jag flyttade skulle jag ju inte känna någon”

hemmagjorda knivar och män våldtog varandra, säger han.

Råkade du själv illa ut?

- Ja, men jag vill inte prata om det, säger han. Det blir obehagligt tyst.

Han har varit utan hem och arbete sedan han frikändes och har

Fyra år gamla Gracie Bass från Simmesport, Louisiana tas omhand av sin mormor

haft svårt att återanpassa sig till livet utanför fängelsemurarna. Robert pratar med oklanderlig artighet, men så tyst att orden knappt går att urskilja. Ansiktet är uttryckslost och blicken tom. Han är en ensamvarg och socialiserar inte med de andra.

På frågan vad han tror om framtiden rycker han på axlarna.

- Jag skulle gärna vilja ha ett jobb, men jag kan inte arbeta nära för mycket människor. Jag blir rädd och paranoid och klarar inte av det.

Familjen Bass lever långt ute på landet, utanför staden Simmesport i Louisiana. De kämpar också mot fattigdom, men av en annan karaktär.

Familjen bor tillsammans i ett hus och försörjer sig på fiske och jakt på hjort och anka.

Tre generationer lever under samma tak.

Mormor Mary ser efter de yngsta barnbarnen Gracie, 4 och Dylan, 10 som med samma energi som och livsglädje som vilka andra barn som helst springer runt benen på oss. Gracie snavar runt

i alldeles för stora skor, hennes mamas gamla. Samtidigt pockar hon på uppmärksamhet.

- Kan du fota mig? Kan du fota mig?

- Vad säger man Gracie? förmanar Mary.

- Please!

Uppfostran och artigheten tummar man inte på.

Mary trivs måttligt med livet på landet i Louisiana.

- Det jag helst skulle vilja

**"Har man
suttit i fängelse
är det inga
arbetsgivare
som vill veta av
en"**

är att flytta till Mississippi för att bo nära min mor. Jag har inte sett henne på tio år och jag vill så gärna träffa henne, men det går inte. Vi har inte bensinpengar för att åka så långt.

Hur långt är det?

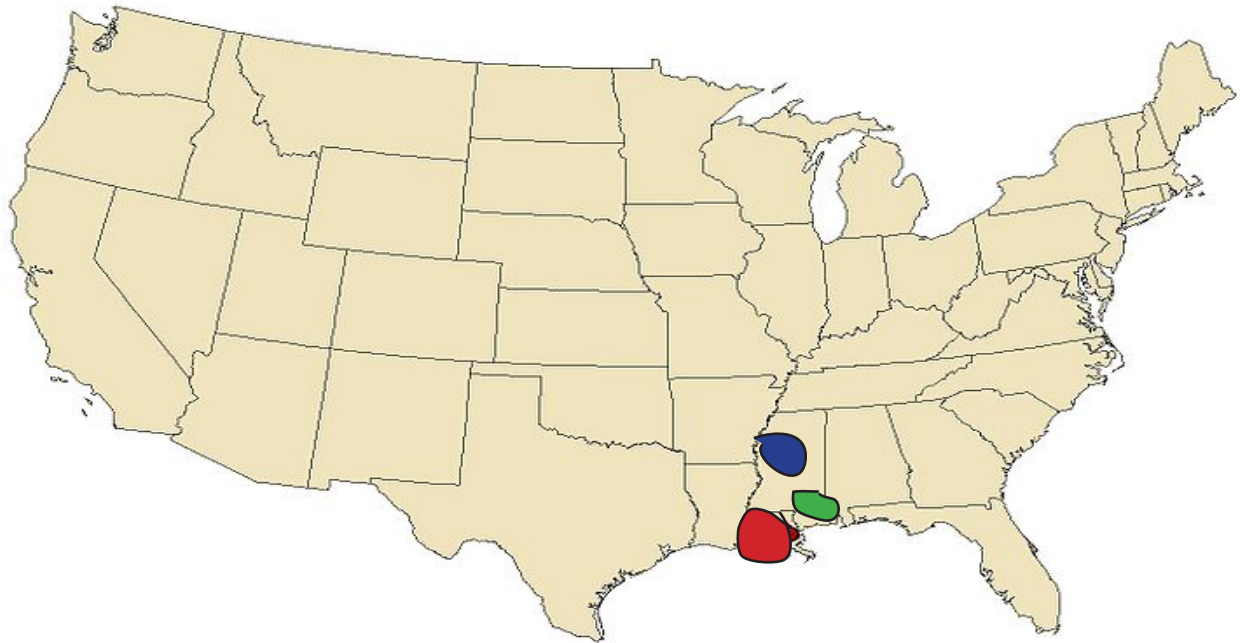
- Ungefär tre timmars bilfärd.

Tre timmars bilfärd skulle kosta runt 12 dollar, alltså mindre än 100 kronor. Och Mary har inte haft råd att träffa sin mamma på tio år eftersom 12 dollar inte funnits över. Annat måste komma först. Barnen, barnbarnen, djuren, huset. Det finns inga 12 dollar att lägga på bensin för att åka till Mississippi. Och även om hon fick de här 12 dollarsedlarna i handen precis nu kan hon inte åka ifrån sina sysslor på gården. Det är pecansäsong och familjen passar på att dra in några dollar extra genom att sälja nötterna som bland annat används till den populära pecanpajen som är ett stående inslag på många Thanksgivingbord.

Trots att de lever på marginalen är familjen mån om att få bjuda på någonting. De bjuder på nötter.

Generositet ser de trots allt som en självklarhet.

Många amerikaner tycks gardera sig mot den ständigt närvarande

Platserna som besöktes under resans gång. Rött område: Louisiana. Blått område: Mississippi. Grönt område: Alabama. Karta: Wikimedia Commons

New Orleans historia

New Orleans är den största staden i delstaten Louisiana som ligger i södern, mellan Texas och Mississippi och vätter ut mot Mexikanska Golfen.

År 1718 grundades New Orleans av fransmännen. Då hette staden La Nouvelle Orléans, uppkallad efter regenten Filip av Orléans. År 1763, efter sjuårskriget, togs staden över av spanjorer och först år 1803 köpte USA New Orleans i det så kallade Louisianaköpet.

Som jämförelse hade New York City 6,4 mord per 100 000 invånare. I både Stockholm och Malmö ligger siffran på 4 mord per 100 000 invånare.

pengabristen och undviker bitterhet genom att knyta extra starka band till sin familj och sin kristna tro. Det är knappast någon tillfällighet att USA:s fattigaste områden stäcker sig rakt genom bibelbältet.

Kriminaliteten är generellt sätt högre i söder än i norr. New Orleans har gjort sig ökänt som USA:s mordtätaste stad. Med 49 mord per 100 000 invånare toppade staden listan "Murder Capital of America" även år 2010.

Den amerikanska drömmen

"Den amerikanska drömmen är drömmen om ett land där livet är bättre för alla. Där var och en har chansen att utnyttja sin begåvning optimalt. Det är inte bara en dröm om bilar eller hög lön utan en dröm om social ordning som tillåter var och en, man eller kvinna, oavsett härkomst att växa fullt ut inom sin egen medfödda kapacitet." Så skriver James Truslow Adams i boken The Epic of America från 1931 som myntade uttrycket "The American Dream".

I Mississippi är det vanligt att äga flera vapen. De används för nöjesskjutning, till jakt och försvar.

”Om någon tar ifrån oss våra vapen blir det krig”

Hundratals modeller av pistoler, gevär, knivar och ammunition radas upp framför Mississippiborna.

På en ”Gun Show” träffas folk och köper, säljer och diskuterar sin stora passion – vapen. Och alla är överens: Att äga vapen är en mänsklig rättighet.

- Give me your hand m’am, säger en man i entrén och stämpelar besökarens hand med ordet GUN i tjocka, svarta bokstäver. I den lilla staden Natchez i Mississippi är det Gun Show unge-

fär tre gånger om året. Flera av de jag talar med äger så många vapen att de inte ens hunnit avlossa skott med alla.

Justin McFerrin känner på tyngden av ett gevär.

- I’m a gun nut! säger han entusiastiskt och berättar att han är här för att fylla på vapenförrådet.

För att få köpa ett vapen måste man ansöka via ett formulär där man bland annat fyller i sin etnicitet och sitt psykiska tillstånd. Säljaren ringer även FBI och kollar köparens bakgrund. Sedan är det fritt fram.

”Jag har en tre-årig son som jag börjar vänja vid vapen”

Åldersgränsen är formellt sett 18 år, men med sina föräldrars vapen kan barn och ungdomar skjuta hur tidigt som helst.

- Jag har en treårig son som jag börjat vänja vid vapen. Men vem vet, när han är 18 är det kanske för sent, säger Paul

Westblade, en av vapenförsäljarna.

Vad händer om den opinion i USA som vill göra det svårare att få tillgång till vapen får sin vilja igenom?

- Då blir det krig, säger han halvt på allvar, halvt på skämt.

- Det är en så stor del av våra liv. Det är både ett nöje och ett sätt för oss att försvara våra familjer. Det står i konstitutionen att vi har rätt att försvara oss med vapen, och det ska ingen komma och inkräkta på den rättigheten.

Är det inga kvinnor som köper vapen?

- Jag skulle säga att det är 98 procent män och två procent kvinnor som skjuter och äger vapen. Varför det är så vet jag inte, de kanske är rädda?

I USA dödas varje år över 30 000 personer av handeldvapen. Men vapenlobbyn i USA är både stark och inflytelserik.

Men det finns en annan sida av myntet.

Keith Matthews är 29 år och kommer från landsbygden i Mississippi. Hans historia ger en brutal kontrast till de skimrande hyllningar av den liberala vapenhandeln.

Justin McFerrin är här för att fylla på vapenförrådet

Det är dagen efter årsdagen då han fick ett skott i magen efter ett bråk.

- Det hela var idiotiskt från början till slut. Jag anklagade en kille för att försöka stjäla min jacka och vi började munhuggas om saken. Plötsligt riktade han en pistol i mitt ansikte. När jag försökte backa undan sänkte han vapnet och avlossade ett skott som träffade mig i magen.

Keith Matthews föll till marken och sedan kickade överlevnadsinstinkten in.

- Jag kände ingen smärta,

bara en brännande het känsla och adrenalin. Jag lyckades resa mig och ta mig hem, där jag fick hjälp till sjukhuset.

Där konstaterades bland annat att hans ena njure och lever var illa skadade. Keith var inte långt från döden och låg på sjukhus en månad.

Terapi för att bearbeta traumat var inte att tänka på eftersom Keith inte hade någon sjukförsäkring. I stället bearbetade han händelsen genom att vända sig till sin tro.

- Jag tror att det var Guds

Många amerikaner äger fler vapen än de hunnit avloss skott med. Foto: Taylor Ellis.

- Idag kan jag inte ens vara i samma rum som ett vapen, säger Keith Matthews som sköts i magen vid ett bråk

”Jag anklagade en kille för att stjäla min jacka. Då riktade han en pistol mot mig och avlossade ett skott mot mig”

sätt att lära mig en läxa. Jag var så kaxig och dum innan, nu är jag mycket mer ödmjuk och tacksam för det jag har. Jag värderar livet annorlunda nu, säger han.

Idag kan Keith inte ens vistas i

samma rum som ett vapen.

- När jag är hos vänner som har vapen måste jag be dem lägga undan dem, annars kan jag inte slappna av.

Förövaren som sköt Keith slapp lindrigt undan. I slutändan rubricerades brottet som ringa, men Keith är förvånansvärt tillfreds med situationen.

- Jag lämnar många saker

till Gud. Jag tror att allting händer av en anledning, att det är Guds vilja.

I augusti 2005 nådde Katrina USA och slog till med full kraft. New Orleans var en av de städer som drabbades hårdast

I orkanen Katrinas kölvatten

- **Jag har aldrig varit med om en sådan isande tystnad som den jag upplevde när jag kom tillbaka efter Katrina, säger Kenny Joseph från New Orleans. Det har gått sex år sedan Katrina, en av de mest destruktiva orkaner i USA:s historia, drog fram över New Orleans och slog staden till spillror. .**

Vissa delar av New Orleans står fortfarande i ruiner. Den melankoliska jazzen som spelas på gatorna i de franska kvarteren uttrycker en kvarlevande sorg.

Fler än 1800 människor miste livet i stormen och drygt 700 återfanns aldrig.

Kenny Joseph har bott i New Orleans hela sitt drygt 60-åriga liv. Han bodde i ett hus som totalförstördes i orkanen. Med en cigarett i mungipan lutar han sig tillbaka i fätöljen på India House, vandrarhemmet där han ibland arbetar och som han har hjälpt till att återuppbygga.

Det är fortfarande svårt för honom att ge en personlig berättelse av vad som hänt.

- Det har bara gått sex år. Jag har fortfarande inte bearbe-

tat det, säger han.

Hur var det att komma tillbaka till New Orleans efter stormen?

- Det var knäpptyst. Surrealistiskt tyst, eftersom alla insekter, fåglar och all trafik var borta. Du kunde inte höra ett ljud förutom vinden. Det låg döda fiskar och krabbor överallt och bilar, båtar, bråte och hustak låg i en enda röra. Detta var tre dagar efter orkanen. Jag var en av de första att återvända.

Den mäktiga Mississippi-floden rinner genom New Orleans, som dessutom till stor del

- En stor del av den svarta befolkningen återvände aldrig till New Orleans, säger syster Vera på The Rebuild Centre

En bild från dagarna efter Katrina. Hostelet India House står nästan två meter under vatten. Foto: Kenny Joseph

ligger under havsnivån. Det gör att staden är mycket känslig för översvämningar. De naturliga fördämningsvallarna från Mississippiflodens flodbänkar som omger New Orleans hade förstärkts innan orkanen drog in, men brast och vattnet forsade in i staden.

- Det tog 12 dagar att pumpa ut vattnet ur staden. Vissa delar av New Orleans låg fem meter under vatten, säger Kenny Joseph.

När orkanen var som värst blåste det 95 meter i sekunden. Som jämförelse uppnådde orkanen Gudrun, som drog in över Skåne år 2005, 35-40 meter i sekunden.

Skadorna värderades till över 80 miljarder kronor.

- Återuppbyggandet av New Orleans kommer att gå långsamt, menar syster Vera på the Rebuild Centre vid St Josephs Church i New Orleans som bland annat hjälper folk som blev hemlösa efter katastrofen.

- New Orleans är ett familjebaserat samhälle där många

lever nära sina släktingar. Man lämnar inte varandra, vad som än händer och det kan vara svårt för en stor familj att flytta tillbaka, säger syster Vera.

"Det låg döda fiskar och krabbor överallt och bilar, båtar, bråte och hustak låg i en enda röra"

År 2000 hade New Orleans 484 674 invånare. Året efter Katrina hade invånarantalet halverats och idag ligger det på 343 829 individer.

- En stor del av stadens svarta folkning kom inte tillbaka efter Katrina, de fick för svårt att klara sig när de lämnades vind för våg, säger syster Vera.

Kenny Joseph berättar att det var

de rikaste som först kunde återvända till New Orleans och de återvände till ingenting.

- Det fanns ingen mat, vatten eller byggnadsmaterial. Det fanns inga sjukhus eller företag. Allt var sönderslaget och spritt för vinden.

Utöver New Orleans blev Alabama, Mississippi och delar av Florida hårt drabbade.

- Mississippi och Alabama fick mer finansiell hjälp med återuppbyggandet än New Orleans fick, eftersom deras styre är republikanskt. Många i övriga USA ser New Orleans som "the crazy cousin", en lite jobbig, anorlunda stad. Men vi älskar den så mycket och kommer fortsätta återuppbyggnaden så länge det behövs, säger han.

Gene McAfee, 17

Nikyle Fitzgerald II, 22

”Många kallar rasism och grovt våld i skolan för en del av livet”

Två unga killar ger nästan exakt samma historia om våld, utanförskap och segregation från deras vardag i skolorna i USA:s fattigare delar. Båda har utstått mycket på grund av sin hudfärg. Gene McAfee för att han är vit och Nikyle Fitzgerald II för att han är svart.

Alabama och Louisiana är bland de fattigaste delstaterna i USA, vilket märks i många skolor.

Gene McAfee, 17 från Mobile, Alabama och Nikyle Fitzgerald II, 22 från New Orleans ger förvillande lika berättelser om sin skolgång.

- Alla som har råd sätter sina barn i en privatskola, som håller mycket högre standard än

de allmänna, säger Grant Thomas som är lärare på Akili Academy of New Orleans.

Gene McAfee, går på B.C Rain High School i staden Mobile i Alabama. En skola präglad av dagligt våld och stora brister i utbildningen.

- Vissa av mina klasskamrater kan inte ens stava sitt eget namn, säger han.

Av skolans 650 elever är 9 vita, och han är en av dem.

Nikyle Fitzgerald II har gått ut high school och jobbar nu som servitör och diskplockare samtidigt som han kämpar för att ta sig genom college. Med sina jamaicanska och puerto ricanska rötter upplevde han under skolgången att han inte riktigt hörde

hemma någonstans.

- Jag gick på en skola där vi var 15 svarta elever av 400. Det var inte ovanligt att jag blev kallad apa eller ”n-ordet”.

Gene å andra sidan kallades ”cracker”, för sin ljusa hudfärg.

Gene beskriver ett vardagligt scenario från B.C Rain High School.

- Polisen kommer till skolan på grund av slagsmål eller för att någon har rökt gräs i klassrummet. Några elever blir provocerade och går till attack. Med pennor eller stålkammar försöker de hugga poliserna som svarar med elpistoler som de använder på eleverna tills de ligger på marken, nedslagna från elektriciteten.

Nikyle menar att slagsmål varje

dag, upplopp och utbrända lärare är något som många skakar av sig och kallar "en del av livet".

- Jag tror att en stor del av problemen för många killar bottnar i att 80 procent växer upp med ensamstående mammor. Utan någon manlig förebild är det mindre chans att man lyckas.

Men enligt Gene är det tjejerna som är värst.

- De slåss mest, blir gravida hela tiden och arresterade av polisen. Jag tror att skolan hade blivit en mycket lugnare plats om man separerade killar och tjejer. De distraherar varandra.

Gene upplever att lärarna favoriserar honom i smyg.

- De är snällare mot mig och jag har mycket lättare än de andra att få bra betyg. Jag behöver egentligen bara vara närvarande för att bli godkänd. Jag tror de tycker synd om mig för att jag är i sådan minoritet, säger han.

Nikyle upplevde samma sak under sina år i high school.

- De såg nog mig lite som en sjuk hundvalp, du vet. De tyckte väl synd om mig, säger Nikyle.

Gene umgås inte med de svarta eleverna, trots att de utgör 98,7 procent på skolan.

- Jag kan prata med dem och så, förstås. Vi kan hänga i grupp, men jag skulle aldrig bjuda hem någon till mig. Det skulle kännas konstigt. Jag vet inte varför, men det är så det känns. Jag skulle aldrig kunna lita på dem.

Nikyle håller inte med på den punkten, men på frågan om rasism är ett stort problem i USA höjer han på ögonbrynen och artikulerar "Hell yes!"

- Vi har seriösa problem med rasism i det här landet. Det kanske inte är lika uppenbara nu som exempelvis när mina föräldrar var unga. Rasismen är mycket subtilare nu och det kanske snarare är så att folk ler mot en när man står öga mot öga men snackar skit bakom ens rygg. Förr var rasismen mer rakt på sak. Men det blir ju bättre. Kanske att mina barnbarn slipper

- **Rasismen lever kvar, men det var värre förr. Mina föräldrar utstod betydligt värre saker än jag, säger Nikyle Fitzgerald II**

den här skiten, vem vet? säger han.

I BC Rain High School är det drygt hälften av alla elever som tar examen, enligt skolans hemsida.

Vilken framtid man kan förvänta sig om man inte gått ut high school?

- Snabbmatshak, i bästa fall. Annars får de leva på socialbidrag. Det går ju att komma tillbaka till high school om man hoppat av, men det är inte så vanligt, säger Gene.

En collegeutbildning är i regel

ett krav för att få ett jobb som kan ge god levnadsstandard. Men prisslappen för en utbildning är hög. Utan välbärgade föräldrar, skyhöga lån eller ett stipendium är college omöjligt.

En fyraårig utbildning på Alabama State University, ett allmänt universitet, kostar drygt 500 000 kronor. Vill man utbilda sig vid ett ansett universitet, exempelvis Berkely College i Kalifornien får man punga ut med nästan 600 000 kronor per läsår.

Eller så kan man, som Nikyle, finansiera sin utbildning genom ett extrajobb.

Han berättar att han måste jobba ungefär 30 timmar i veckan utöver sina heltidsstudier i för att kunna betala studierna.

- Det är helt okej, men jag hinner ju inte med så mycket annat. Och ibland känns det stressande när det är lite folk eftersom jag är så beroende av dricksen. Min fasta lön är bara på drygt två dollar i timmen.

Gene har siket inställt på college. Framtidsdrömmen är att bli tandläkare eller jobba inom kustbevakningen. Men innan han gått ut high school hoppas han bli förflyttad till den privatskola där hans kompisar går.

- Jag vill bort från djungeln, säger han med ett snett leende.

Är du ofta rädd?

- Jag är inte så rädd för min egen del, men däremot för min flickvans skull. Hon är bara 16 år och jag är alltid rädd att hon ska bli trakasserad när hon är ute själv. Att hon ska bli tafsad på

- **Polisen är i skolan flera gånger i veckan, det är ingen som höjer på ögonbrynen, säger Gene McAfee**

eller fasthållen när hon går förbi någon idiot, säger Gene.

Finns det några fördelar med att lyckas ta sig genom en skolgång på BC Rain High?

- Det är avskräckande. Det visar vad jag inte vill med mitt liv.

Gene tycker annars om att bo i Mobile.

- Jag kan vara utomhus mycket och fiska och jaga. Att komma hem är som att komma till paradiset, till skillnad från skolan. Det är därför jag är där så lite som möjligt.

Gene går bara i skolan i snitt fyra och en halv timme om dagen. Resten av skoltimmarna jobbar han, exempelvis med att klippa gräs. En valmöjlighet skolan ger eleverna för att de ska få prova på att jobba och tjäna lite pengar.

”Vi kan hänga i grupp, men jag skulle aldrig bjuda hem en svart person. Detskulle kännas konstigt. Jag skulle aldrig kunna lita på dem”

Gene McAfee och Nikyle Fitzgerald II är på många sätt lika.

De har utstått samma saker, har liknande framtidsvisioner och sociala bakgrund.

Det enda som skiljer en grabb från en annan är vissa slanguttryck och klädstilen. Och så hudfärgen – naturligtvis.

Ron Goudeau och Eddie Bourg är stolta över sina cajunska rötter och är måna om att föra traditionerna vidare

”Mat, fest och gemenskap är det viktigaste i vår kultur”

Människorna bakom det världsberömda, kryddstarka cajunska köket är en folkgrupp som lever vid Louisianas träskmark. Cajunerna håller liv i sin särpräglade, och ibland illa ansedda kultur där fest, mat och gemenskap har högsta prioritet.

Ron Goudeau och Eddie Bourg är cajuner bosatta i det lilla samhället Loreauville i Louisiana. De är yrkesfiskare och är i full färd med att sjösätta sin båt vid en folktom strand.

De ska testköra den innan solen går ner över Louisianas träskmark.

De är märkbart stolta över sitt

ursprung, men det är nästan omöjligt att få dem att prata om någonting annat än det som lig-

”Jag har lagat cajunsk mat sedan jag var fem år gammal”

ger dem varmest om hjärtat – mat och fest.

Cajuner ser varje tillfälle att samla familj och vänner för att

fira.

- När det är kräftsäsong har vi kräftfest, vid räksäsong är det räkfest och så vidare. Det blir många fester per år, säger Eddie.

- Och varje helg bjuder vi in folk för middag och fest. Åtminstone sex, sju personer förutom familjen, säger Ron.

Cajunköket är särpräglat och har blivit populärt internationellt.

Klassiska rätter är grytan gumbo och risrätten jambalaya. Vanliga ingredienser är kyckling, skaldjur, kryddstark korn och bacon som ofta blandas tillsammans i samma rätt.

Matlagningen får ta tid. Gärna hela dagen och den ska kryddas ordentligt med cayennepeppar,

Många cajunner lever nära träskmarken och försörjer sig på fiske av framför allt kattfisk och kräftor

”Många i USA tror att vi bara är en hop fyllon”

chili, lök och peppar.

- Vi lär barnen om matlagning väldigt tidigt. Själv har jag stått i köket och lagat cajunsk mat sedan jag var fem år gammal. Ofta använder vi samma recept som våra mor- och farföräldrar använde.

- Männen brukar stå för matlagningen. Speciellt när det ska grillas utomhus, berättar Eddie.

Men i USA finns en utbredd fördom om cajuner. Ron skruvar på sig för att undvika frågan, men till sist svarar Eddie.

- De ser oss som en hop fyllon. De tror att allt vi gör är att festa och dricka alkohol. Och visst, jag dricker alkohol varje dag, men för oss är det en del av det sociala livet. Och det handlar

om så mycket mer än att dricka alkohol. Det är gemenskapen och maten. Maten är en otroligt stor del av våra liv.

- Vi tänker inte så mycket på framtiden utan lever för dagen och det är det vi försöker

föra vidare till våra barn.

Ron och Eddie beger sig ut med båten i det alligatortäta vattnet. Om fiskelyckan infinner sig kommer de håva in kilovis med kattfisk i morgon. Och kanske ställa till med kattfiskfest.

CAJUNER

Cajunerna härstammar från fransk-kanadensare som utvisades från nuvarande Nova Scotia i Kanada, när de vägrade svära trohetsed till den brittiska tronen.

År 1790 hade 4000 cajuner skeppats till Louisiana.

I dag är de nästan 600 000 och de flesta bor nära träskmarken i Louisiana eller i östra Texas.

Historiskt sett är cajunerna fransktalande, men i dag är det engelskan som dominerar.

Staden Lafayette i Louisiana är inofficiell huvudstad.

Lucilles Cajun Gumbo

Ett halvt - ett kilo hel kyckling

16 dl vatten

6 skivor bacon

½ dl olja

1 dl mjöl

1 tsk mald röd paprika

2 stora stjälkar skivad selleri

2 medelstora hackade gula lökar

1 grön paprika

1 ½ tsk salt

1 tsk timjan blad

1 kyckling buljong

2 burkar krossade tomater

Ett halvt kilo räkor

1 paket fryst hackad okra

30 minuter.

Släng skinn och ben från kycklingen, skär köttet i lagom stora bitar.

rika. Låt koka och rör om ofta, tills grönsakerna är mjuka.

Tillsätt buljong, blanda i kyckling, bacon, salt, timjan, krossade tomater, räkor och okra.

Slå på hög värme, och låt sedan sjuda. Rör om ofta under fem till tio minuter tills räkor och okra är mjuka och kycklingen genomvarm.

Till servering, häll upp gumbon i soppskålar, toppa varje portion med en skopa hett ris.

7 dl kokt vitt ris

Skölj kycklingen med rinnande kallt vatten. Placera kycklingbröst nedåt i ugn eller kastrull. Tillsätt vatten. Koka upp på hög värme. Sänk värmen och låt sjuda 35 minuter eller tills kycklingen är genomkokt. Lägg kycklingen i en stor skål och ställ i kylskåpet i

Bryn under tiden baconet på medelhög värme i en stekpanna. Låt baconfettet rinna av på hushållspapper.

Tillsätt olja. Värm på medelhög värme rör ner mjölet och den malda röda paprikan, koka under omrörning tills mjölblandningen är mörkbrun, - ca 20 minuter. Tillsätt selleri, lök och grön pap-

Recept: Lucille Allen

Taylorie Crenshaw

"Att vara svart, karriärinriktad kvinna är att kämpa i motvind"

Taylorie Crenshaw vägrar underställa sig nutida Alabamas föreställningar om vilken plats en svart kvinna ska ha i samhället. Tre generationer från att ha fötts in i slaveri är hon nu förvaltningschef vid ett hiv/aids-center. Men vägen dit har varit kantad av fördomar och diskriminering.

Taylorie Crenshaw tar emot på sitt kontor på South Alabama Care i Mobile, Alabama. Hon hälsar med en kram i stället för en handskakning och bjuder på

lunch i stället för en kopp kaffe.

Taylorie känner en stark vilja att sträva efter rättvisa.

- Att vara svart, karriärinriktad kvinna i Alabama är att kämpa i motvind, men jag vet att förändring är möjlig, säger hon. Kvinnoidealet i södern kan sammanfattas i begreppet the "Southern Belle" som syftar till en ung, vit, vacker, och charmerande överklasskvinna från sydstaterna.

- För att ge ett exempel väntas en kvinna inte involvera sig i politik, men däremot stötta

sin make som gör det, säger Taylorie.

Det finns ett lågt glastak för kvinnor i Alabama och kulturen är starkt traditionsbunden.

- Få människor vågar sticka ut hakan. I andra delstater är det inte alls lika stort fokus på etnicitet och klass. Vi är 20 år efter här, säger hon.

Taylorie Crenshaw är förvaltningschef på South Alabama Care i Mobile, där hon arbetar för att hjälpa människor med HIV och AIDS. HIV är ett växande problem i södern, mycket på grund

- I Alabama är vi 20 år efter resten av USA, säger Taylorie Crenshaw

”Min mormors mor Virginia är min främsta förebild. Hon föddes in i slaveri, blev en fri kvinna och levde tills hon var 118 år”

av den bristande sexualundervisningen i skolorna. En stor del av Taylories arbete går ut på att sprida kunskap i skolor, kyrkor, på fängelset och seminarier.

Taylories glöd och envishet kommer från inspirationen hon hämtat från sin mormors mor Virginia som föddes in i slaveriets Alabama. År 1865 skrev Abraham Lincoln under avtalet som friade slavarerna och Virginia, som bara var ett barn vid tillfället kunde leva resten av sitt liv som en fri kvinna.

- Hon gifte sig och lyckades tillsammans med sin man skaffa en egen gård. Hon jobbade även med läkekonst och som barnmorska och hjälpte den fattiga, svarta befolkningen. Virginia blev hela 118 år gammal.

Taylorie tackar sina föräldrar för sin styrka och attityd. Som ung gick hon med i ROTC – Reserve Officer Training Corps, en del av den amerikanska armén. Hon skolades i ledarskap och hård fysisk träning i en grupp på 60 individer. Hon var den enda som var kvinna och den enda som var svart.

- De första sex månaderna var det ingen som ens pratade med mig. Men det var inget som störde mig. Jag visste vad jag kunde göra och hade ett mål. Jag såg det som att det var de som hade problem, inte jag. Men när de till sist insåg att jag höll måttet slappnade de av och släppte in mig i gemenskapen. Jag har fortfarande kontakt med flera av dem i dag.

Kärleksrelationer och äktenskap mellan svarta och vita förekommer, men är fortfarande illa ansett av många, menar Taylorie.

- Jag har haft förhållanden med både vita och svarta män och märkte en tydlig skillnad. Ofta var det små, vardagliga sa-

ker som att jag brukade få mycket sämre service på en restaurang om jag var ute med en vit pojkvän istället för en svart.

På Alabama South Care är hon den första svarta, kvinnliga chefen och har mött många motstridiga underordnade som vägrat lyda och gjort livet surt för henne, helt enkelt är för att de inte kan förmå sig att jobba underställd en svart kvinna.

Men Taylorie visar ingen frustration.

- Det handlar inte om hur långt ner man kan falla, det handlar om hur man tar sig upp igen. Jag kan tryckas ner men aldrig knäckas. Min generation har öppnat dörrar, men jag vet att det är långt kvar.

Rosa Parks

Rosa Parks var en afro-amerikansk kvinna från Alabama, född 1913. Hon blev världskänd då hon vägrade ge upp sin sittplats till en vit man på bussen, på den tiden då bussätena var uppdelade mellan svarta och vita.

Rosa Parks arresterades av polisen, men hennes agerande utlöste även bussbojkotten i Montgomery, som brukar nämnas som startskottet för den moderna amerikanska medborgarrättsrörelsen.

En ny sida av USA

Jag hade precis ätit en apelsin på spårvagnen i New Orleans och satt med skalet i handen, i väntan på min hållplats.

Spårvagnen stannade och en kostymklädd man som verkade vara på väg till jobbet stannade till framför mig.

- Ska jag slänga skalet, m'am?

- Va?

- Jag ska av här, ska jag slänga apelsinskalet åt dig?

"Eh, ja tack" fick jag fram och räckte honom skalet. Han klev av, slängde det i en soptunna och gick vidare medan jag förvånat glodde på honom genom fönstret.

Jag hade precis haft min första upplevelse av "Southern hospitality". En hjälpsamhet och vänlighet utöver det vanliga.

Jag flög in till New Orleans med förhoppningarna om att få en ny sida av USA. Jag ville se sydstaterna och lämna fördomarna om skjutgalna rednecks från bibelbältet som jag snappat upp från tv-serier som "Cops" bakom mig.

I Sverige såg jag aldrig någon som ifrågasatte varför det är okej att spy ut fördomar, håna och förlöjliga amerikaner från södern, när det i andra sammanhang ses som främlingsfientlighet och är

något av det mest tabubelagda man kan ägna sig åt. Ändå tycks sydstatsbor hamnat i en gråzon. Är det för att de trots allt kommer från "det stora landet i väst"? Supermakten USA vars kultur och inflytande tränger sig på och rotat sig de mest avlägsna

länder.

Det finns en allmänt rådande uppfattning om vikten av att stå upp för den lilla människan. Den som inte syns, hörs eller har makt. Men den lilla människan i det stora landet möts inte av samma stöd.

Runt 43 miljoner amerikaner kämpar mot fattigdom och ännu fler mot fördomar och brister i utbildning, sjukvård och rättssystem. Dessa människor måste också kunna få sin historia berättad och kultur respekterad. Jag har träffat flertalet människor som vid första åsyn skulle kunna avfärdas som "white trash". De var människor med humor, värme och intressanta tankar.

Många satt på åsikter och värderingar som skilde sig från de typiskt svenska, men i stället för att se dem som korkade eller smaklösa kan man se dem som en produkt av sin egen kultur. Precis som vi alla mer eller mindre är.

Att vara en svensk, ensamresande, ung journaliststudent var naturligtvis en fördel eftersom många blev nyfikna och intresserade. Under andra förutsättningar hade det kanske varit tvärtom. Men nu kan jag bara utgå från min egen erfarenhet och jag kände mig aldrig ensam, rädd eller borttappad. Istället kände jag mig omfamnad och möttes av en generositet som jag aldrig upplevt hos helt främmande människor tidigare.

The American dream är ett koncept som etsat sig fast och lärt det stora landet i väst och resten av världen att med hårt arbete kan du ta dig hur långt som helst. Det är ofta just det – en dröm. Men att lyckas förmedla budskapet om hopp och positivt tänkande har de i alla fall lyckats med.

Många amerikaner har en förmåga att stråla av entusiasm och positiv attityd. Ytligt och överdrivet, muttrar många. Men enligt mig ett karaktärsdrag som är lätt att odla i den amerikanska kulturen.